

مواد و خدمات کتابخانه

○ حسین حسینی نثار

○ مواد و خدمات کتابخانه

○ دکتر محمدحسین دیانی

○ انتشارات کتابخانه رایانه‌ای، ۱۳۸۰

این مواد و اندیشه‌ها آشنایی داشته و بهتر می‌توانند بین دانشجویان هماهنگی ایجاد کنند.

البته لازم به ذکر است که پیش از این کتاب، دو اثر با نامهای «مواد خدمات مرجع: فشرده درسها» و «فراهم‌آوری و مجموعه‌سازی: فشرده درسها»، نیز با همین اهداف منتشر شد و این اثر سومین متنی است که با این اهداف نشر شده است. در اثر حاضر اندیشه‌های اصلی موجود در نوشته‌های متنوع مورد تدریس در دو درس که با عناوین زیر در دوره کارشناسی کتابداری و اطلاع‌رسانی تدریس می‌شوند، ارائه شده است.

مواد و خدمات کتابخانه برای نوسودان

مواد و خدمات کتابخانه برای کودکان و نوجوانان

در هر دو مورد، متناسب با مطلب، اندیشه‌های اصلی یا بصورت مستقل، یا بصورت پرسش و پاسخ و یا بصورت پرسشهای چهارگزینه‌ای ارائه شده است. در ابتدای هر فصل در مقدمه‌ای کوتاه محتوای فصل مشخص شده و منابعی که مطالب از آنها برگرفته شده است، آورده شده است.

همانطور که گفته شد اثر حاضر طی دو فصل با عناوین ذیل تهیه شده است:

غیرعمومی از هم، عامل مهمی در ارتقاء و بهبود کیفیت ارائه خدمات کتابخانه‌ها و اطلاع‌رسانی است.

اثر حاضر با عنوان «مواد و خدمات کتابخانه برای نوسودان و کودکان و نوجوانان» در پی معرفی مختصری از مواد مناسب (کتابها) مربوط به کتابخانه‌های نوسودان و کتابخانه‌های کودکان و نوجوانان است.

نگارنده اثر هدف خود را از تهیه این اثر به شرح ذیل بیان کرده است:

۱. آشنایی بیشتر متخصصان و مدرسان دوره‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی در جهت توجه بیشتر به این مواد.

۲. آشنایی فارغ‌التحصیلان دوره کارشناسی کتابداری و اطلاع‌رسانی جهت مرور اندیشه‌های اصلی کتابداری و روزآمد کردن اطلاعاتشان.

۳. دانشجویان غیرکتابدار مشغول به تحصیل در دوره کارشناسی ارشد کتابداری با مطالعه این نوع آثار می‌توانند حداقل اطلاعات موردنیازشان را بدست آورند.

و در نهایت استادان و مدرسان کتابداری و دانشجویانی سر و کار خواهند داشت که تا حدودی با

امروزه اهمیت کتابخانه و اطلاع‌رسانی بر کمتر کسی پوشیده است و کتابخانه به عنوان «دانشگاهی برای همه» وظایف سنگینی در جهت تغذیه اطلاعاتی جامعه دارد. خدماتی که کتابخانه‌ها ارائه می‌دهند ارتباط مستقیمی با جامعه استفاده‌کننده آن دارد. به عبارتی کتابخانه‌ها در جهت رفع نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان و اعضایشان تاسیس و اداره می‌شوند. به همین دلیل امروزه ما با کتابخانه‌های متفاوتی از نظر موضوع تحت پوشش و ارائه خدمات مواجه هستیم. مانند کتابخانه‌های عمومی، دانشگاهی و تخصصی. هر یک از این انواع نیز به نوبه خود به موارد دیگری قابل تقسیم هستند مثلاً در خصوص کتابخانه‌های تخصصی می‌توان به کتابخانه‌های کودکان و نوجوانان، نابینایان، نوسودان و غیره اشاره کرد.

آنچه مسلم است مواردی که در این کتابخانه‌ها از آنها استفاده می‌شود تا حدود زیادی، با یکدیگر متفاوت است. بطوریکه مواد کتابخانه‌های کودکان با کتابخانه‌های دانشگاهی تا حد زیادی از نظر کیفیت و کمیت فرق دارند. جداسازی و تشخیص این مواد (کتابها، مجلات) از یکدیگر و به عبارتی تفکیک محللهای اطلاعاتی کتابخانه‌های عمومی و

کتاب حاضر در پی ارائه
مطلوب اطلاعاتی مفید و
خلاصه برای کتابداران و
متخصصان رشته
کتابداری و اطلاع‌رسانی
به نوعی موفق بوده است.
بویژه آنچه در اثر حاضر
قابل توجه است شیوه و
نوع بیان و نگارش مطالب
اثر است که توأمان با
توضیح و پرسش و پاسخ
است و به گونه‌ای است
که مطلب خواننده شده،
مرتباً طی پرسش و
پاسخهایی مرور می‌شود

فصل اول مواد و خدمات کتابخانه برای نوسوادان

در این فصل مطالب در پنج بخش ارائه شده است. ابتدا شرایط جهان امروز و ضرورت همراه شدن با تغییرات و تحولات برای انسان امروز تشریح شده است. در بخش دوم مکاتب متفاوت سوادآموزی و تاثیر هر یک از آنها در نگاهی که به سوادآموزی وجود دارد، توصیف شده است. تاریخچه تلاشهای ایرانیان برای از بین بردن بیسوادی در بخش سوم آورده شده است تا نشان داده شود که مسئله باسواد کردن و آنهایی که به هنگام به مدرسه نرفته‌اند چه مسئله بزرگ، پرهزینه و به لحاظی لاینحل است. در بخش چهارم از نظرات کلی و برگرفته از محیطی غیر از ایران در پیوند با خدماتی که کتابخانه‌ها می‌توانند به نوسوادان ارائه کنند، شرح داده شده است. در بخش پنجم معیارهای شناسایی و ارزیابی کتابهای مناسب برای نوسوادان و تا اندازه‌ای کودکان معرفی شده است. این بخش بر تولید کتابهای مناسب نوسوادان، تاکید دارد.

فصل دوم مواد و خدمات کتابخانه برای کودکان و نوجوانان

مبنای اصلی تهیه متن این فصل، کتاب

«گذری بر ادبیات کودکان» است. نویسنده طی این فصل به موضوعات زیر پرداخته است. ابتدا از ادبیات کودکان تعریفی ارائه داده و مختصری درباره اهمیت کتاب برای کودکان مطالبی را بیان کرده است. در بخش بعدی انواع ادبیات کودکان را به هفت گروه داستان، افسانه، افسانه‌های جدید، کتابهای غیرداستانی، کتابهای مرجع و کتابهای تصویری تقسیم کرده است. نگارنده ابتدا به معرفی کتابهای داستان در دو حوزه داستانهای واقعی و افسانه‌ها پرداخته و سپس هرکدام را بصورت مختصر تشریح کرده است. معیارهای روانشناسانه سنجش یک قصه خوب، از موضوعات دیگر این فصل است.

در بخش بعدی، نگارنده تحت عنوان نیازهای کلی کودکان و کتابهای مناسب برای سنین متفاوت، ابتدا نیازهای کلی کودکان را در زیر پنج گروه ذکر کرده و سپس کودکان و نوجوانان را از نظر سنی به پنج گروه تقسیم کرده و در زیر هر گروه خصوصیات روانی، تمایلات و تواناییهای آنان را آورده است. معیارهای کلی ارزشیابی کتابهای کودکان و نوجوانان موضوع دیگری است که نگارنده به آن پرداخته است و طی آن به مواردی چون کیفیت محتوا، کیفیت ساخت و پرداخت، کیفیت زبان و شیوه نگارش، کیفیت تصویرها، کیفیت ارائه اشاره دارد.

ویژگیهای شکلی یک نوشته برای کودکان آخرین مطلبی است که نویسنده به آن اشاره دارد. به نظر می‌رسد با توجه به اهمیت موضوع اثر، کتاب حاضر در پی ارائه مطلوب اطلاعاتی مفید و خلاصه برای کتابداران و متخصصان رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی به نوعی موفق بوده است. بویژه آنچه در اثر حاضر قابل توجه است شیوه و نوع بیان و نگارش مطالب اثر است که توأمان با توضیح و پرسش و پاسخ است و به گونه‌ای است که مطلب خواننده شده، مرتباً طی پرسش و پاسخهایی مرور می‌شود. اما آنچه می‌توان به عنوان یک نقطه ضعف برای این اثر به آن اشاره کرد عدم استفاده از منابع و مطالب غیرفارسی در تدوین و تهیه اثر حاضر است چرا که با توجه به هدف نگارنده مبنی بر تهیه اثر برای متخصصان و دانش‌آموختگان این رشته، مناسب‌تر بود که از منابع خارجی و غیرفارسی این موضوع نیز استفاده می‌شد.

بطور کلی اثر حاضر می‌تواند منبع مفیدی برای دانش‌آموختگان رشته کتابداری و اطلاع باشد اگرچه ارائه اطلاعات در آن به گونه‌ای مختصر و ناکامل است اما با توجه به گردآوری اندیشه‌ها و مطالب اصلی از منابع مختلف و ارائه آنها در یک متن، در نوع خود اثر مناسبی است.